RA05

SIONIZMUS: VZNIK, SMERY A ODPORCOVIA

Programy, inštitúcie a sporné predstavy budúcnosti

ÚPLNÁ PRAMENNÁ ŠTÚDIA

Pramenné porovnanie národných programov, ich kritikov a Beterových tvrdení.

1882–1948 · Národný domov · štátnosť · občianstvo · práva

Tempus omnia revelat.

Prvé vydanie · 11. október 2026 · v1.0

Obsah

Čo tento diel skúma . . . 3
Metóda, prístup a hranice . . . 4
01 / Jedno slovo, viac otázok . . . 5
02 / Pinsker: od emancipácie k svojpomoci . . . 5
03 / Herzl: štát, spoločnosť a verejné právo . . . 6
04 / Bazilej: čo prijatý program skutočne obsahuje . . . 7
05 / Ahad Ha’am: kultúra nie je iba predstupeň štátu . . . 7
06 / Borochov: trieda, národ a územie . . . 8
07 / Bund a Lenin: nesúhlas vnútri ľavice . . . 9
08 / Reformné programy: 1885 nie je 1937 . . . 9
09 / Montagu: obava o občianstvo . . . 10
10 / Reines: náboženská podpora bez jednoduchého vzorca . . . 11
11 / Tri prísahy a náboženský antisionizmus . . . 11
12 / Blackstone: nežidovská podpora a jej vlastné ciele . . . 12
13 / Inštitúcie, ženy a praktická činnosť . . . 12
14 / Balfour: jeden list, dve odlišné formulácie práv . . . 13
15 / Mandát: inštitúcie a práva v jednom texte . . . 14
16 / Palestínske námietky treba čítať priamo . . . 14
17 / Železný múr: sila, súhlas a sľub rovnosti . . . 15
18 / Biltmore: otvorený cieľ štátnosti . . . 16
19 / Magnes a Ihud: štátnosť nebola jediným modelom . . . 16
20 / Rok 1948: deklarácia a ľudia bez domova . . . 17
21 / Čo presne odmieta antisionizmus? . . . 18
22 / IHRA a JDA: zhodu aj rozdiel treba priznať . . . 18
23 / Beter: pomenovanie frakcie nie je historický dôkaz . . . 19
24 / Záver: dejiny programov namiesto jednej tajnej vôle . . . 20
Porovnanie programov a otázok . . . 21
Register tvrdení / C01–C05 . . . 22
Register tvrdení / C06–C10 . . . 23
Chronológia . . . 24
Slovníček . . . 25
Čitateľský postup a údaje o vydaní . . . 26
Register prameňov / S01–S29 . . . 27

Čo tento diel skúma

RA05 skúma vznik a rozdielne podoby moderného sionizmu prostredníctvom vybraných programov, esejí, vládnych dokumentov a dobových námietok. Patrí do série Research & Analysis, ktorá odlišuje historický archív Petra Davida Betera od našich vysvetlení a nezávisle preverovaných súvislostí.

Ťažiskom sú roky 1882–1948. Súčasné náboženské stanovisko a dva rámce diskusie o antisemitizme slúžia ako výslovne označené neskoršie doplnenie. Tento diel nie je prehľadom aktuálnej vojny ani hodnotením všetkých dnešných strán. Súčasné udalosti patria do samostatne dátumovanej RA12.

Čitateľ dostáva tri odlišné vrstvy: čo historický text tvrdí; čo z neho naozaj vyplýva; a ktoré naše analytické otázky ostávajú otvorené. Podpora národného života, suverenita, práva obyvateľov a konkrétna politická metóda sa skúmajú osobitne.

Textová štúdia obsahuje úplný redakčný výklad tohto vydania. Ilustrovaný sprievodca ho skracuje, no nesmie posilňovať jeho závery. Dva jazyky majú spoločnú štruktúru a označenia zdrojov. Všetky stránky sú súčasťou prvého redakčného vydania, nie recenzovanej vedeckej monografie.

Metóda, prístup a hranice

Primárny prameň je výpoveď aktéra alebo úradný záznam, nie automatická záruka pravdivosti každej vety. Program je silným dokladom formulovaného cieľa; oveľa slabším dokladom jeho uskutočnenia. Neskorší archívny či odborný výklad je preto označený ako ďalšia vrstva.

Zdroje S01–S29 sú registrované na konci. Používame dostupné anglické texty, vlastné slovenské parafrázy a uvedené preklady; nejde o nové kritické preklady nemeckých, hebrejských, ruských či arabských originálov. Niektoré pramene sú len výňatky. Presné obmedzenia sú uvedené pri každom zázname.

Beterove AL50 a AL67 boli čítané ako webové prepisy vybraných pasáží, nie ako nanovo overená zvuková edícia. Bird’s-Eye View je neskorší súhrn vydavateľa. Novinové svedectvá citované Beterom sa nepovažujú za nezávisle potvrdené iba preto, že ich spomína.

Hodnotiaci rámec tejto štúdie je otvorený: rovnaká ľudská dôstojnosť, odmietnutie kolektívnej viny a kontrola moci konkrétnymi dôkazmi. Nie je to predstieraný hlas všetkých historických aktérov. Kontext môže vysvetliť problematické stanovisko bez toho, aby ho morálne ospravedlnil.

Registru tvrdení dominuje primeranosť dôkazu: doložené znenie, potrebné spresnenie alebo nepreukázaná príčinná väzba. Mlčanie vybraných prameňov nie je absolútnym dôkazom neexistencie; zároveň nie je oprávnením doplniť neviditeľnú organizáciu ako fakt.

01 / Jedno slovo, viac otázok

Opätovne použitá ilustrácia AI zo série — nie rekonštrukcia tejto udalosti

Sionizmus tu skúmame ako rodinu moderných programov židovského národného života, nie ako synonymum judaizmu. Už porovnanie bazilejského programu, Ahada Ha’ama a Magnesovho návrhu ukazuje rozdielne predstavy domova, kultúrneho centra a politického usporiadania. Spoločná väzba na Palestínu sama neurčuje rovnakú ústavu, metódu ani časový plán. [S03, S04, S19]

Pracovná definícia musí umožniť skúmanie rozdielov. Pri každom texte sa preto pýtame: kto hovorí, čo chce vybudovať, na akom území, s akým právnym postavením a s akými právami ostatných obyvateľov? Až potom má význam pridať označenia politický, kultúrny, socialistický, revizionistický alebo náboženský.

Rovnako odlišujeme presvedčenie človeka od členstva v organizácii a od konkrétneho rozhodnutia vlády. Veta o politickom programe nemôže bez ďalšieho dokladu opisovať všetkých Židov. Ani židovský pôvod kritika nerozhoduje za nás o správnosti jeho argumentu.

Nasledujúce kapitoly nie sú hlasovaním za jednu stranu. Sú porovnaním odpovedí na otázky bezpečia, národnej príslušnosti, občianstva a moci. Text môže presvedčivo pomenovať jednu krivdu a súčasne nedostatočne riešiť práva iných. Obe zistenia môžu platiť naraz.

> **Čo presne označuje slovo sionizmus v práve čítanej vete?**

Zdroje / pramenné poznámky: S03, S04, S19

02 / Pinsker: od emancipácie k svojpomoci

Pinskerova Autoemancipácia z roku 1882 vykladá protižidovské nepriateľstvo ako dôvod na národnú svojpomoc. Neuspokojuje sa s formálnym zrovnoprávnením. V závere zvažuje územné možnosti vrátane Palestíny a Severnej Ameriky, nie jediný už vyriešený projekt. Jeho jazyk údajne dedičnej či nevyliečiteľnej fóbie patrí autorovej argumentácii devätnásteho storočia; nepreberáme ho ako klinické zistenie. [S01]

Pre čítanie politických ideí je dôležité oddeliť diagnózu od navrhovanej liečby. Z existencie diskriminácie nevyplýva logicky iba jedno inštitucionálne riešenie. Možno obhajovať

občianske zrovnoprávnenie, autonómiu, emigráciu alebo štátnosť; každá cesta potrebuje vlastnú argumentáciu o uskutočniteľnosti a dôsledkoch.

Pinskerov text tiež bráni spätnému zjednodušeniu, podľa ktorého mali všetci autori od začiatku rovnakú územnú predstavu. Ak autor ešte porovnáva možné miesta, nemožno jeho otvorenú otázku zmeniť na dôkaz vopred detailne naplánovaného neskoršieho štátu.

Národná svojpomoc však ponecháva ďalšiu otázku: ako má byť útočisko usporiadané voči ľuďom, ktorí na zvolenom mieste už žijú? Morálna naliehavosť ochrany jednej skupiny nenahrádza dohodu o právach druhej. Toto je naša analytická otázka, nie veta, ktorú do Pinskerovho textu dodatočne vkladáme.

> **Doložený problém nie je automatickým dôkazom jedinej správnej odpovede.**

Zdroje / pramenné poznámky: S01

03 / Herzl: štát, spoločnosť a verejné právo

V Židovskom štáte z roku 1896 Herzl rozlišuje politickú organizáciu a hospodársku spoločnosť. Zvažuje Palestínu aj Argentínu. V osobitných odsekoch odmieta teokraciu a ráta s náboženskou slobodou i jazykovou rozmanitosťou. Politické zabezpečenie územia nemá byť iba súčtom súkromných nákupov pôdy. [S02]

Jeho návrh preto nemožno bez čítania premeniť na plán vlády rabínov alebo na hotový neskorší hebrejský štát. Rovnako hospodárska spoločnosť v návrhu nie je sama osebe dokladom boľševickej ekonomiky. Inštitucionálne výrazy treba porovnávať podľa funkcie, nie podľa podobne znejúceho slova organizácia.

Kritické čítanie však nemá vynechať problematické formulácie. V pasáži o Palestíne Herzl používa predstavu európskeho civilizačného predmostia proti barbarstvu. Je to hierarchický imperiálny jazyk autora, nie neutrálna klasifikácia obyvateľov regiónu. [S02]

Záväzok slobody a nerovná predstava civilizácie tak môžu existovať v tom istom spise. Otázkou je, aké mechanizmy by deklarovanú rovnosť zabezpečili, kto by rozhodoval o presídlení a kto by mohol povedať nie. Náš rozbor hodnotí tieto napätia; nepremieňa každú autorovu predstavu na uskutočnený skutok.

> **Program, právomoc a vykonanie treba preverovať osobitne.**

Zdroje / pramenné poznámky: S02

04 / Bazilej: čo prijatý program skutočne obsahuje

Bazilejský program z roku 1897 žiada verejnoprávne zabezpečený domov židovského ľudu v Palestíne. Uvádza podporu osídľovania, organizovanie židovstva podľa zákonov jednotlivých štátov, posilňovanie národného vedomia a získavanie súhlasu vlád. Použitá encyklopedická reprodukcia odlišuje tento krátky program od komentára k jeho významu. [S03]

Formulácia domov sa nemá ani podceňovať ako čisto súkromný spolok, ani automaticky prepisovať na konkrétne hranice a ústavu roku 1948. Verejnoprávna záruka je politický cieľ; jej presnú inštitucionálnu podobu musia objasniť ďalšie dokumenty.

Zoznam prostriedkov tiež ukazuje, čo treba v historickom výskume hľadať: stanovy, kongresové rozhodnutia, diplomatickú korešpondenciu, financovanie a miestnu správu. Existencia verejných organizácií nie je dôkazom, že sa nikdy neviedli neverejné rokovania. Neoprávňuje však nahradiť ich konkrétnu históriu nedoloženým jediným tajným centrom.

Rozlišovanie programu a účinkov chráni pred dvoma skratkami. Prijatý záväzok nepreukazuje jeho splnenie. Neskorší čin jedného aktéra zase nemožno bez ďalšieho preniesť na každého účastníka skoršieho kongresu. Chronológia a konkrétna zodpovednosť sú podstatou porovnania, nie prekážkou kritiky.

> **Čítajme prijaté znenie oddelene od neskoršej interpretácie.**

Zdroje / pramenné poznámky: S03

05 / Ahad Ha’am: kultúra nie je iba predstupeň štátu

Ahad Ha’am v eseji z roku 1897 kritizuje predstavu, že založenie štátu rýchlo vyrieši hmotné problémy židovských más. Žiada kultúrne centrum schopné pôsobiť aj na diaspóru; nepredpokladá okamžité presťahovanie všetkých. Obáva sa politickej moci odtrhnutej od kultúrneho obsahu. [S04]

Nie každá kritika politického sionizmu preto znamená odmietnutie židovského národného života v Palestíne. Spor môže byť o priorite kultúry, hospodárskej uskutočniteľnosti alebo o morálnom obsahu budúcej spoločnosti. Kto tieto odlišnosti zruší, príde práve o vnútorný spor, ktorý chce vysvetliť.

Kultúrne centrum a suverénny štát poskytujú rôzne druhy moci. Škola, jazyk či vydavateľstvo môžu spájať ľudí bez rovnakého rozsahu donucovacej právomoci, akú má štát. Naopak kultúrna činnosť sama nezodpovedá otázku bezpečnosti ani politických práv. Porovnanie má pomenovať prínos i nevybavené otázky každého návrhu.

Tento text nepoužívame ako idealizovaný portrét bezchybných predkov. Je dôkazom existencie nesúhlasu v rámci národného projektu. O tom, ako sa kultúrny zámer prejavil v praxi, by bolo potrebné skúmať konkrétne inštitúcie a ich vzťahy s inými komunitami, nie iba priaznivo znejúce formulácie.

> **Nesúhlas s jednou verziou projektu nie je odmietnutím všetkých jeho podôb.**

Zdroje / pramenné poznámky: S04

06 / Borochov: trieda, národ a územie

Borochov v roku 1905 rozlišuje národné podmienky výroby a triedne výrobné vzťahy. V dostupných výňatkoch o Sione a území spája národ, kultúru a vlasť a polemizuje s teritorializmom, ktorý kladie dôraz na vhodné útočisko bez rovnakej prednosti Palestíny. Ide o argument socialistického sionistu, nie o program každého socialistického hnutia. [S05, S27]

Príklad pomáha rozlíšiť sociálnu a národnú os politiky. Človek môže požadovať triednu emancipáciu i národné centrum, alebo obhajovať sociálnu rovnosť a odmietať takýto štát. Samotné slovo socialistický preto nepreukazuje zhodnú organizáciu, vedenie alebo zahraničnopolitický cieľ.

Politická teória sa navyše nedokazuje tým, že používa jazyk nevyhnutnosti. Ak autor vysvetľuje spoločenské procesy ako nutný dôsledok triednej štruktúry, výskumník musí preveriť aj predpoklady a pozorovania, o ktoré sa tvrdenie opiera. Označenie vedecký v dobovej polemike nenahrádza skúšku dôkazov.

V tomto diele je Borochov dôležitý ako konkrétny rozdiel medzi vnútornými smermi. Podrobná história pracovných inštitúcií a vylučovania iných pracovníkov by potrebovala ďalšie pracovné predpisy a prípadové archívy. Nevyvodzujeme ju z jedinej teoretickej eseje ani ju nevyhlasujeme za nepodstatnú.

> **Podobný sociálny slovník ešte neznamená spoločné politické riadenie.**

Zdroje / pramenné poznámky: S05, S27

07 / Bund a Lenin: nesúhlas vnútri ľavice

Opätovne použitá ilustrácia AI zo série — nie rekonštrukcia tejto udalosti

Archívny sprievodca YIVO opisuje Bund ako hnutie spájajúce sociálnu demokraciu, jidiš a národno-kultúrnu autonómiu; zaznamenáva tiež neskoršie rozštiepenie a komunistické frakcie. Nemožno ho preto stotožniť s jedným nemenným boľševickým subjektom. [S07]

Leninov článok z roku 1903 útočí na Bund aj sionizmus a odmieta národný princíp, ktorý im pripisuje. Jeho asimilačná predstava a hodnotiaci jazyk sú doloženým politickým postojom, nie naším opisom toho, čo má židovská identita byť. [S06]

Tieto dokumenty nepreukazujú, že sa medzi každými dvoma skupinami nikdy neuskutočnil žiadny kontakt. Preukazujú však rozdiel, ktorý teória jednej osi musí vysvetliť. Nestačí ho označiť za zdanlivý len preto, že odporuje očakávaniu. Hypotéza riadeného konfliktu potrebuje vlastný pozitívny doklad.

Pri porovnaní si preto zapisujeme štyri samostatné položky: spoločenský cieľ, národný program, organizačnú príslušnosť a dátum. Zhodná identita niektorých členov nedokazuje zhodnú stranu. Ani organizačný prestup jednej frakcie neoprávňuje spätne pripísať jej politiku všetkým skorším členom.

> **Teóriu spoločnej osi treba konfrontovať aj s dokladmi otvoreného sporu.**

Zdroje / pramenné poznámky: S06, S07

08 / Reformné programy: 1885 nie je 1937

Pittsburghský program z roku 1885 označuje svojich autorov za náboženské spoločenstvo, nie národ, a neočakáva návrat do Palestíny. Columbus v roku 1937 spája občiansku vernosť krajinám pobytu s podporou Palestíny ako židovského domova, útočiska a kultúrneho centra. [S08, S09]

Rozdiel je priamo dokumentovaný. Prvý text navyše predchádza bazilejskému kongresu: nemôže byť odpoveďou na organizáciu, ktorá ešte len vznikne. Môže byť dokladom skoršieho chápania náboženskej identity a očakávaní, voči ktorému sa neskoršie národné programy vymedzovali.

Porovnanie dvoch programov neznamená, že každý člen zmenil názor v deň prijatia rezolúcie. Inštitucionálny dokument ukazuje formulované stanovisko príslušného orgánu. Na rozšírenie jeho účinku by bolo potrebné doplniť údaje o členskej praxi, rozhodovaní a nesúhlase.

Pre našu širšiu tému je rozhodujúce, že židovské odmietnutie sionizmu existuje, ale nie je jediným možným vnútrožidovským postojom. Nemožno si vybrať jednu historickú deklaráciu a vyhlásiť ju za večný názor celého náboženstva. To platí rovnako pre dokument podporujúci národný domov.

> **Historické stanovisko musí mať autora, dátum a rozsah zastupovania.**

Zdroje / pramenné poznámky: S08, S09

09 / Montagu: obava o občianstvo

Edwin Montagu v memorande z 23. augusta 1917 namieta proti britskej podpore sionizmu. Obáva sa, že Židia budú v krajinách svojho občianstva považovaní za cudzincov, a upozorňuje na postavenie kresťanských a moslimských obyvateľov Palestíny. Polemický názov memoranda označuje vládny prístup za antisemitský; ide o Montaguovo hodnotenie. [S10]

Tento prameň ukazuje, že odpor voči národnému projektu mohol vyrastať z obhajoby židovskej občianskej rovnosti, nie z nepriateľstva k Židom. Zároveň názor jedného ministra nie je automatickým hlasom všetkých britských alebo európskych Židov.

Montaguove obavy treba čítať ako argument a predpoveď. Dokument nepreukazuje, že každý predpokladaný následok skutočne nastal, ani že jeho alternatíva by vyriešila všetky podoby diskriminácie. Historické preverenie dôsledkov potrebuje ďalšie doklady a konkrétne krajiny.

Skúmaný spor odkrýva napätie medzi dvoma spôsobmi ochrany: bezpečím prostredníctvom národného centra a bezpečím prostredníctvom plnej rovnosti tam, kde ľudia žijú. Zmyslom štúdie nie je zredukovať jednu z týchto obáv na nečestný motív. Potrebujeme pochopiť, prečo sa mohli javiť presvedčivé súčasníkom, a potom samostatne skúmať ich výsledky.

> **Predpoveď v memorande nie je sama osebe dokladom svojho naplnenia.**

Zdroje / pramenné poznámky: S10

10 / Reines: náboženská podpora bez jednoduchého vzorca

Yosef Lindell vo svojej textovej štúdii rozoberá rabína Jicchaka Jaakova Reinesa a Mizrachi, založené v roku 1902. Jeho výklad zdôrazňuje praktické útočisko a odlíšenie politickej činnosti od mesiášskeho vykúpenia, ale nezbavuje Reinesovo myslenie všetkého náboženského významu. Používame Lindellovu interpretáciu a ním uvedené preklady, nie vlastné celé čítanie Reinesových hebrejských kníh. [S11]

Aj vnútri náboženskej podpory tak treba rozlišovať argumenty. Projekt možno považovať za dovolenú ochranu ľudí, za duchovne významnú obnovu alebo za priamu súčasť vykúpenia. Tieto zdôvodnenia nemajú automaticky rovnaké politické dôsledky.

Osobitnou otázkou zostáva vzťah náboženského presvedčenia a verejnej moci. Účasť veriaceho v národnom hnutí nepreukazuje teokraciu. Naopak jeho osobná zbožnosť sama nezaručuje rovné práva občanov odlišnej viery. Rozhodujúci je konkrétny inštitucionálny návrh.

Jedna prípadová štúdia nemôže zastupovať celé dejiny náboženského sionizmu. V RA05 plní presnú funkciu: vyvracia predstavu, že náboženská príslušnosť sama predpisuje jedinú odpoveď na moderný politický projekt. Neskoršie prúdy a ich konkrétne vládne politiky treba skúmať v ich vlastnom čase.

> **Náboženská motivácia nie je jeden politický program.**

Zdroje / pramenné poznámky: S11

11 / Tri prísahy a náboženský antisionizmus

Organizácia Torah Jews vo svojom vlastnom zdôvodnení odmieta sionistickú štátnosť pred mesiášskym vykúpením a odvoláva sa na tradíciu prísah v Ketubot 111a. Na stránke citovaná pasáž zahŕňa aj záväzok národov neutláčať Židov nadmieru. Tento doklad vypovedá o stanovisku organizácie, nie o počte alebo názore všetkých ortodoxných Židov. [S12]

Pri takomto argumente treba odlíšiť starší text, jeho výklad, náboženskú záväznosť pre danú komunitu a politický záver. Každý prechod je samostatným krokom. Výskumník nemusí rozhodovať teologický spor, aby mohol presne opísať, na čom sa strany nezhodujú.

Treba tiež odlišovať odmietnutie vzniku štátu od postoja k dnešným obyvateľom. Náboženská námietka nesmie byť bez dokladu interpretovaná ako želanie násilia voči nim. Rovnako ju nemožno automaticky použiť ako potvrdenie úplne odlišnej teórie o tajnom finančnom či etnickom riadení.

Veta „aj Židia kritizujú sionizmus“ je dôležitým upozornením na rozmanitosť. Nie je však univerzálnym ospravedlnením každého výroku, ktorý niekto označí za antisionistický. Správnosť tvrdenia a jeho prípadné kolektívne zovšeobecnenie treba stále hodnotiť podľa vlastného obsahu.

> **Svedectvo jednej komunity nehovorí za celé náboženstvo.**

Zdroje / pramenné poznámky: S12

12 / Blackstone: nežidovská podpora a jej vlastné ciele

Blackstonova petícia z roku 1891 žiada medzinárodnú podporu židovského domova v Palestíne. Prepája utrpenie prenasledovaných Židov s biblickým a historickým nárokom a oslovuje mocnosti ako možných uskutočňovateľov. Dostupný prepis uvádza podpisy; ich pravosť tu neauditujeme. [S13]

Tento dokument je dôležitý aj časovo: podpora projektu nepochádzala iba od židovských autorov a nečakala na Herzlovu knihu. Z toho však nevyplýva jednotný cieľ všetkých kresťanov. Dobročinnosť, teológia a predstava medzinárodného poriadku môžu v jednej petícii pôsobiť spoločne.

Kritická otázka sa týka aj právomoci oslovovaných mocností. Kto môže rozhodovať o území, na ktorom žijú iní? Náboženské presvedčenie signatára nie je samo osebe súhlasom obyvateľov. Pomoc ohrozenej skupine a spôsob jej uskutočnenia musia byť posúdené oddelene.

Ani meno známeho podnikateľa medzi signatármi nie je dôkazom riadenia každej neskoršej organizácie. Podpis dokladá podporu formulovanej žiadosti, ak je autentický; rozsah ďalšieho konania potrebujeme doložiť osobitne. Podrobné finančné väzby patria do RA06, nie do domyslených šípok v rodokmeni.

> **Podpora, financovanie a riadenie sú tri rozdielne vzťahy.**

Zdroje / pramenné poznámky: S13

13 / Inštitúcie, ženy a praktická činnosť

Hadassah vo vlastnom historickom prehľade spája založenie v roku 1912 s Henriettou Szoldovou a uvádza vyslanie dvoch sestier do Palestíny v roku 1913. Tento obmedzený príklad ukazuje zdravotnícku a ženskú organizačnú činnosť v sionistickom prostredí. Reklamné hodnotenia ani dnešné počty členov z tejto stránky nepreberáme. [S26]

Dejiny hnutia sa preto nemajú skladať výhradne z mužských rečníkov a diplomatických listov. Sledovať treba aj vzdelanie, starostlivosť, dobrovoľnícku prácu, fundraising a miestne služby. Takéto aktivity môžu vytvárať praktickú infraštruktúru aj identifikáciu s národným projektom.

Humanitárna činnosť však nie je univerzálnym oslobodzujúcim dôkazom pre politický program. Nemocnica sama neodpovie, kto má mať suverenitu alebo ako sa majú chrániť práva tých, ktorí s národným cieľom nesúhlasia. Obrátene politický spor neoprávňuje poprieť konkrétnu zdravotnícku pomoc.

V serióznej prípadovej štúdii by sme osobitne sledovali financovanie, rozhodovanie a prístup pacientov bez diskriminácie. Tu dokladáme vznik a skorú aktivitu podľa inštitucionálneho opisu; nemeriame celú kvalitu ani rovnosť jeho historickej praxe. Práve toto ohraničenie umožňuje uviesť pozitívnu činnosť bez zmeny štúdie na propagáciu.

> **Konkrétnu pomoc ani konkrétnu krivdu nenahrádzajme celkovou nálepkou.**

Zdroje / pramenné poznámky: S26

14 / Balfour: jeden list, dve odlišné formulácie práv

Opätovne použitá ilustrácia AI zo série — nie rekonštrukcia tejto udalosti

List z 2. novembra 1917 oznamuje britskú podporu národného domova židovského ľudu v Palestíne. Pridáva ochranu občianskych a náboženských práv existujúcich nežidovských komunít a práv či politického postavenia Židov inde. Je adresovaný lordovi Rothschildovi, ale nezakladá jeho rodinné vlastníctvo Palestíny. [S14]

V texte je viditeľná asymetria: pri židovskom ľude sa vyslovuje národný cieľ, pri nežidovských komunitách občianske a náboženské práva. To nie je domyslená tajná poznámka, ale rozdiel v kategóriách. Jeho význam treba skúmať, nie prekryť tvrdením, že všetci dostali identickú politickú záruku.

Rovnako rozlišujeme domov v Palestíne od výroku, že celá Palestína už týmto listom získala jednu presnú štátnu podobu. List je politický záväzok vlády. Neobsahuje úplnú ústavu, mapu, mechanizmus súhlasu obyvateľstva ani dôkaz úspešnej realizácie.

Analýza preto potrebuje tri vedľa seba položené otázky: čo vláda prisľúbila, aké inštitúcie následne vytvorila a aké dôsledky mali pre rôznych obyvateľov. Ani dobrý úmysel deklarovaný v liste, ani kritika jeho formulácií samy nezodpovedajú všetky tri.

> **Doslovná asymetria sa dá skúmať bez vymýšľania tajného dodatku.**

Zdroje / pramenné poznámky: S14

15 / Mandát: inštitúcie a práva v jednom texte

Mandát z roku 1922 spája národný domov so samosprávnymi inštitúciami a ochranou občianskych i náboženských práv. Článok 4 stanovuje úlohu židovskej agentúry, článok 6 podmienky podpory prisťahovalectva a usadzovania, článok 7 občianstvo a článok 15 ochranu pred náboženskou či rasovou diskrimináciou. [S15]

Verejne pomenovaná agentúra je dokladom inštitucionálneho postavenia, nie sama osebe dokladom neobmedzenej vlády nad mandátnou správou. Naopak samotná existencia ochranných ustanovení ešte nepreukazuje, že všetky rozhodnutia boli spravodlivé alebo že práva boli účinne vymáhané.

Základným rozdielom je právny titul a politický súhlas. Dokument prijatý medzinárodným orgánom je reálnym historickým aktom; jeho existencia však nenahrádza otázku, ako sa na usporiadanie pozerali obyvatelia a kto sa na rozhodovaní mohol podieľať. Práve preto treba vedľa mandátu čítať aj námietky delegácií.

Tento diel podáva historické čítanie znenia, nie záväzné právne stanovisko k dnešku. Detailná história uskutočňovania mandátu, pozemkových vzťahov a konfliktu patrí do RA08. Už tu však nemožno zvoliť iba národný cieľ a vynechať podmienky ochrany, alebo opačne vybrať len ochranné vety a poprieť politickú asymetriu.

> **Právny dokument, súhlas a prax nie sú totožné kategórie.**

Zdroje / pramenné poznámky: S15

16 / Palestínske námietky treba čítať priamo

Palestínska arabská delegácia v korešpondencii z roku 1922 odmieta národný domov a žiada reprezentatívnu vládu. V predložených požiadavkách uvádza náboženskú rovnosť a ochranu menšín; júnový list hovorí o zastúpení moslimských, kresťanských a židovských obyvateľov. Sú to vlastné formulácie delegácie, nie automatické potvrdenie ich budúcej realizácie. [S16]

Čítať iba britské a sionistické texty by znamenalo predstavovať ďalších obyvateľov len ako objekt cudzích plánov. Priamy prameň ukazuje politické otázky: kto tvorí zastupovaný ľud, kto rozhoduje o prisťahovalectve a aký vzťah má väčšinový princíp k ochrane menšiny.

Kritické čítanie platí aj tu. V tej istej korešpondencii sa objavuje zovšeobecňujúci opis časti prisťahovalcov ako boľševického typu. Evidujeme ho ako polemiku delegácie, nie overenú charakteristiku prisťahovalectva. Oprávnená otázka samosprávy nezmení každú sprievodnú charakteristiku na fakt. [S16]

Britské politické vyhlásenie v rovnakom súbore odmieta predstavu úplne židovskej Palestíny a hovorí o ekonomickej absorpčnej kapacite pre imigráciu. [S16] Spor sa tým neruší: obmedzujúca formulácia nezodpovedá sama otázku súhlasu. Rovnako väčšinová vláda potrebuje vymáhateľné záruky menšinových práv. Porovnávame skutočné návrhy a ich nezodpovedané otázky, nie dedičné vlastnosti národov.

> **Priamy hlas obyvateľov treba zahrnúť a zároveň kriticky preverovať.**

Zdroje / pramenné poznámky: S16

17 / Železný múr: sila, súhlas a sľub rovnosti

Jabotinsky v Železnom múre z roku 1923 odmieta predstavu dobrovoľného arabského súhlasu s kolonizáciou. Arabský odpor vysvetľuje národným záujmom, nie jednoduchou podplatiteľnosťou. Navrhuje ochranu silou nezávislou od odporcov a neskoršiu dohodu; zároveň odmieta vyháňanie a deklaruje rovnosť. V texte je aj hierarchický civilizačný jazyk, ktorý nepreberáme. [S17]

Práve súbežnosť týchto prvkov tvorí problém na analýzu. Nie je presné vynechať násilie a hovoriť iba o rovnosti. Nie je presné ani zatajiť výslovne uvedené záväzky a nahradiť ich iným citátom. Potrebujeme sa pýtať, ako sa sľub rovnosti zlučuje s uskutočňovaním projektu bez predchádzajúceho súhlasu druhej skupiny.

Strategické tvrdenie, že odpor zanikne a dohoda príde neskôr, je predpoveď. Jej pravdivosť by musela ukázať následná história, nie samotná rozhodnosť autora. Budúca dohoda nie je vopred udeleným súhlasom dnešných odporcov.

Jabotinského argument je preto zvlášť dôležitým konkrétnym dokladom o politickej metóde. Nemožno ho automaticky použiť ako doslovný program každého sionistu, hoci sám autor môže iným pripisovať podobnú prax. Takéto autorovo zovšeobecnenie treba tiež doložiť, nie len zopakovať.

> **Sľub budúcej dohody nemožno zameniť za dnešný súhlas.**

Zdroje / pramenné poznámky: S17

18 / Biltmore: otvorený cieľ štátnosti

Biltmorský program z mája 1942 žiada židovský Commonwealth v Palestíne a rozhodujúcu úlohu židovskej agentúry pri prisťahovalectve a rozvoji. Rámcuje to vojnou proti nacistickej agresii a budúcim demokratickým poriadkom. V poslednom bode používa výraz new world order; veta sama nie je dôkazom tajnej celosvetovej vlády. [S18]

Porovnanie s Bazilejom pomáha sledovať meniacu sa explicitnosť cieľov. Nemali by sme vyhlasovať, že každý skorší pojem domov už bez zvyšku obsahoval presne ten istý program. Rovnako nesmieme jasne formulovaný neskorší štátny cieľ znižovať na neurčitú kultúrnu aktivitu.

Práca s výrazom nový svetový poriadok musí začať významom v konkrétnej vete. Rovnaké slová môžu označovať povojnové usporiadanie alebo oveľa silnejšie obvinenie z tajného riadenia. Druhá interpretácia potrebuje doklady o aktéroch, právomociach a konaní; nevznikne iba zhromaždením výskytov frázy.

Aj vojnový kontext má dve samostatné roviny. Prenasledovanie môže vysvetľovať naliehavosť požiadavky bezpečia. Nevyrieši však samo jej územnú realizáciu a práva iných obyvateľov. Odmietnuť túto skratku neznamená zľahčovať prenasledovanie; znamená to nezmeniť vysvetlenie motivácie na neobmedzené politické oprávnenie.

> **Výskyt frázy je dokladom jej použitia, nie automaticky dôkazom sprisahania.**

Zdroje / pramenné poznámky: S18

19 / Magnes a Ihud: štátnosť nebola jediným modelom

V júlovom vypočutí UNSCOP v roku 1947 Magnes za Ihud obhajuje binacionálne usporiadanie, paritu a mechanizmy spoločného rozhodovania. Uvažuje aj o medzinárodnej arbitráži sporov a rozhodovaní o prisťahovalectve. Použitý záznam dokumentuje alternatívu, nie dôkaz jej všeobecného prijatia či uskutočniteľnosti. [S19]

Parita nie je to isté ako jednoduché sčítanie jednotlivých hlasov. Má chrániť dve národné skupiny pred vzájomnou prevahou. Zároveň vytvára otázku, kto rozhodne pri patovej situácii, kto vymedzí členstvo v skupine a ako sa chránia občania, ktorí sa do dvojice nezmestia.

Binacionálny návrh tiež ukazuje, prečo slová sionista a antisionista bez uvedenia predmetu sporu niekedy zakrývajú viac, než vysvetľujú. Podpora židovského kultúrneho a národného života nemusí znamenať výlučnú suverenitu jednej národnej skupiny. Nesúhlas s konkrétnou štátnou formou nemusí znamenať odmietnutie života ľudí na danom území.

Neuvádzame alternatívu ako jednoduché riešenie, ktoré dejiny mohli bez odporu prijať. To by bol nedoložený protipríbeh. Je dôležitá tým, že rozširuje súbor skutočne vyslovených návrhov a umožňuje porovnávať mechanizmy ochrany práv, nie iba morálne heslá.

> **Alternatíva je historickým dokladom aj vtedy, keď sa nestala výsledkom.**

Zdroje / pramenné poznámky: S19

20 / Rok 1948: deklarácia a ľudia bez domova

Opätovne použitá ilustrácia AI zo série — nie rekonštrukcia tejto udalosti

Izraelská deklarácia zo 14. mája 1948 vyhlasuje židovský štát a sľubuje rovnosť sociálnych a politických práv bez rozdielu náboženstva, rasy či pohlavia. Je to zakladajúci dokument s vlastným dejinným výkladom, nie nezávislá správa o naplnení všetkých sľubov. [S20]

Povojnový prehľad USHMM opisuje židovských preživších, ktorých návrat komplikovali zničené komunity a antisemitizmus, aj odchody do viacerých krajín. Táto situácia objasňuje naliehavosť útočiska; nedokazuje rovnaké politické názory každého utečenca. [S28]

Bernadotteho správa podpísaná 16. septembra 1948 zároveň uvádza približne 360 000 arabských a 7 000 židovských utečencov potrebujúcich pomoc a žiada návrat, bezpečnosť a náhradu majetku. Ide o priebežný údaj konkrétnej správy, nie konečný počet vysídlených počas vojny. [S29]

Založenie štátu preto nemožno podať iba prostredníctvom ústavných prísľubov. Utrpenie ľudí vyhnaných z domovov alebo nútených odísť je samostatnou historickou otázkou. Detailné príčiny jednotlivých odchodov, vojenské rozhodnutia a palestínska Nakba patria do RA08; tu ich nemožno ani vymazať, ani predstierať ich úplné preskúmanie.

Ochrana jednej skupiny a ujma druhej nie sú morálne položky, ktoré sa navzájom vyrušia. Posudzovať treba konkrétne zodpovednosti a práva každého človeka. Dokumentovaná trauma nevytvára dedičnú vinu ani neobmedzenú právomoc ďalšej generácie.

> **Prísľub rovnosti a skúsenosť vysídlenia musia byť viditeľné súčasne.**

Zdroje / pramenné poznámky: S20, S28, S29

21 / Čo presne odmieta antisionizmus?

Na účely tejto štúdie je antisionizmus označením odporu voči určitej podobe sionistického projektu. Ide o pracovné rozlíšenie, nie tvrdenie, že každý autor používa slovo rovnako. Treba uviesť, či je predmetom odmietania národná ideológia, konkrétny štát, jeho ústavná forma, spôsob založenia alebo jedna politika.

Pittsburghský program, Montaguovo memorandum a stanovisko Torah Jews ukazujú odlišné dôvody nesúhlasu: náboženské chápanie spoločenstva, občiansku rovnosť a výklad vykúpenia. Palestínska delegácia zdôrazňuje reprezentatívnu vládu a postavenie obyvateľov. Nie sú to zameniteľné argumenty. [S08, S10, S12, S16]

Neprihlásenie sa k hnutiu sa ďalej nemusí rovnať aktívnemu odporu. Človek môže byť k národnému programu ľahostajný, podporovať bezpečie ľudí bez ideologickej identifikácie alebo meniť svoje hodnotenie podľa konkrétneho rozhodnutia. Bez dokladu mu nemáme prisudzovať silnejšiu pozíciu, než sám vyslovuje.

Kritika politiky musí byť hodnotená podľa svojich dôkazov. Kolektívne obvinenie ľudí podľa pôvodu je iným typom tvrdenia. Výmena slova Žid za sionista tento rozdiel automaticky nevyrieši, pokiaľ argument naďalej prisudzuje dedičnú vinu, tajnú všemocnosť alebo jednotný úmysel ľuďom bez konkrétneho dokladu.

Praktický postup je jednoduchý: zachovať presný výrok, pomenovať jeho adresáta, určiť rozsah a preveriť argument. Až potom možno vysvetliť, či ide o historickú námietku, politický názor, nepodložené obvinenie alebo nepriateľské zovšeobecnenie.

> **Najprv presný výrok a dôkazy; až potom jeho klasifikácia.**

Zdroje / pramenné poznámky: S08, S10, S12, S16

22 / IHRA a JDA: zhodu aj rozdiel treba priznať

Pracovná definícia IHRA z roku 2016 sa označuje za právne nezáväznú. Odlišuje porovnateľnú kritiku Izraela od antisemitizmu, ale v kontextových príkladoch zahŕňa popieranie židovského sebaurčenia a dvojité štandardy. Jeruzalemská deklarácia z roku 2021 výslovne pripúšťa kritiku sionizmu a odlišné ústavné usporiadania pri zachovaní rovnoprávneho života Židov. Obe odmietajú kolektívnu vinu. [S21, S22]

Tieto rámce sa nemajú prezentovať ako doslovne totožné. Rozdiel v príkladoch môže viesť k odlišnému posúdeniu konkrétneho politického výroku. Vydávať jednu formuláciu za všeobecne záväzný rozsudok by zakrylo existujúcu diskusiu.

Zároveň nejde o neprekonateľnú voľbu medzi mlčaním o politike a tolerovaním nenávisti. Výskumník môže otvorene preverovať konkrétnu štátnu činnosť, vysvetľovať používané kritérium a odmietnuť nepodložené pripisovanie viny ľuďom podľa identity.

V tejto publikácii nie sme súdom a neurčujeme právnu kvalifikáciu udalostí. Pri sporných výrokoch uvádzame znenie, kontext, adresáta a vlastné dôvody hodnotenia. Sloboda výskumu nevyžaduje predstierať pravdivosť nepodloženého obvinenia. Odmietanie kolektívnej nenávisti zase nevyžaduje zamlčať doložené bezprávie.

> **Kritérium hodnotenia musí byť viditeľné, nie skryté v nálepke.**

Zdroje / pramenné poznámky: S21, S22

23 / Beter: pomenovanie frakcie nie je historický dôkaz

AL50 spája militantný sionizmus s údajnou chazarskou kontinuitou a generačnou odvetou. AL67 odlišuje bežných amerických Židov od ním kritizovaných vodcov, no zároveň spája pôvod, politické ciele a globálnu moc. Dostupné prepisy teda obsahujú rozlišovanie aj kolektívne genealogické obvinenia. [S23, S24]

Bird’s-Eye View pripisuje vznik sionizmu i boľševizmu Rothschildovým záujmom. Je to súhrn vydaný v roku 1983, nie nový nezávislý archívny dôkaz ani automaticky doslovný prepis jednej nahrávky. [S25]

Predložené historické programy ukazujú viac cieľov, otvorené spory a meniace sa stanoviská. To spochybňuje jednoduchý model nemennej jednotnej vôle. Neznamená to matematický dôkaz, že medzi nijakými aktérmi nikdy neexistovala spolupráca. Takéto prepojenie však musí doložiť konkrétna korešpondencia, financovanie, rozhodnutie alebo iný overiteľný záznam.

Pri Beterovi preto neposudzujeme celý charakter autora podľa jedinej vety. Namiesto toho hodnotíme jednotlivé tvrdenia. Jeho rozlišovanie obyčajných ľudí treba uviesť; tvrdenie o dedenej nepriateľskej vôli zase nemožno ospravedlniť iba označením antisionizmus. Pôvod nie je dokladom úmyslu.

Naše pramene neustanovujú historickú reťaz od stredovekej konverzie k riadeniu moderných politických hnutí. Označenie nepreukázané je presnejšie než doplnenie chýbajúcich článkov predstavivosťou. Súborná skúška Beterovej osi patrí do RA11.

> **Presný citát dokazuje, čo autor povedal; ďalšie dôkazy musia podoprieť obsah.**

Zdroje / pramenné poznámky: S23, S24, S25

24 / Záver: dejiny programov namiesto jednej tajnej vôle

Opätovne použitá ilustrácia AI zo série — nie rekonštrukcia tejto udalosti

Výsledkom tohto dielu nie je jediná nadčasová definícia všetkých používateľov slova sionista. Je ním zdokumentovaný súbor rozdielnych programov: politické zabezpečenie domova, kultúrne centrum, sociálna reorganizácia, náboženské zdôvodnenie, štátnosť a binacionálna alternatíva. [S02, S03, S04, S05, S06, S11, S18, S19]

Rovnako nesúhlas nemá jediný pôvod. V skúmaných prameňoch nachádzame vnútrožidovské náboženské, občianske a socialistické námietky aj palestínsku požiadavku reprezentatívnej vlády. Ich existenciu nemožno zmazať; ich jednotlivé tvrdenia však zostávajú otvorené kritike. [S06, S07, S08, S09, S10, S12, S16]

Najsilnejšia metodická hranica vedie medzi skutočne doloženou činnosťou a tvrdením o kolektívnej vôli. Mená, príbuznosť, spoločné slová alebo rovnaký rok môžu navrhnúť otázku. Samy nepreukazujú riadenie. Ani vojna či historická trauma neoprávňujú automaticky preniesť vinu na dnešných ľudí.

Pramene o právach treba čítať vedľa prameňov o ich porušovaní a dôsledkoch politiky. Objektívnosť neznamená rozdelenie viny na rovnaké časti. Znamená primeranosť záveru dôkazom a ochotu pomenovať zodpovednosť tam, kde je doložená.

RA05 ostáva pramennou štúdiou vybraných textov, nie úplnými dejinami každej strany, vojny alebo náboženského smeru. Ďalšie diely preveria financie, revolúciu a vznik Izraela podrobnejšie. Táto otvorená hranica nie je únikom pred citlivými otázkami: bráni tomu, aby sa rozsiahle tvrdenia tvárili ako už dokázané.

> **Vysvetliť, porovnať, preveriť — bez dedičnej viny a bez vopred hotového verdiktu.**

Zdroje / pramenné poznámky: S02, S03, S04, S06, S16, S19

Porovnanie programov a otázok

Autor / model	Jadro návrhu	Otvorená otázka / pramene
Herzl / Basel	Politické zabezpečenie domova a jeho inštitúcií.	Kto dáva právomoc a kto súhlasí? [S02, S03]
Ahad Ha’am	Kultúrne centrum a vzťah s diaspórou.	Ako sa odlišuje kultúrny vplyv a suverenita? [S04]
Borochov	Národný priestor a sociálna emancipácia.	Ako sa národný cieľ spája s triednymi záujmami? [S05, S27]
Reines (Lindell)	Praktická ochrana s náboženským zdôvodnením.	Čo je dovolená činnosť a čo vykúpenie? [S11]
Jabotinsky	Národný cieľ chránený silou; sľub neskoršej dohody.	Ako sa vymáha rovnosť pri absencii súhlasu? [S17]
Ihud / Magnes	Spoločné usporiadanie, parita a arbitráž.	Kto rozhoduje pri patovej situácii? [S19]
Montagu / Bund / Torah Jews	Rôzne, navzájom nezameniteľné námietky.	Aký predmet a dôvod odporu má každý autor? [S07, S10, S12]
Palestine Arab Delegation	Reprezentatívna vláda a menšinové záruky.	Ako sa spája väčšina s rovnými právami menšiny? [S16]

Prehľad je redakčné porovnanie, nie hierarchia národov ani genealogická schéma.

Register tvrdení / C01–C05

C01 / Sionizmus je iba iné slovo pre judaizmus.

Hodnotenie: Nesprávne stotožnenie. Rozdielne židovské náboženské a politické stanoviská sú priamo dokumentované. [S08, S09, S10, S12]

C02 / Všetci prví autori požadovali rovnaký štát na rovnakom území.

Hodnotenie: Vyvrátené porovnaním textov. Územná voľba, kultúrne centrum a verejnoprávny domov nie sú totožné programy. [S01, S02, S03, S04]

C03 / Socialistický sionista, bundista a boľševik sú zameniteľní.

Hodnotenie: Nesprávne zjednodušenie. Rozdielne národné programy a otvorené polemiky vyžadujú samostatné sledovanie. [S05, S06, S07]

C04 / Ortodoxní Židia majú jediný postoj k sionizmu.

Hodnotenie: Nepodporené zovšeobecnenie. Príklady podpory a odporu neumožňujú prisúdiť všetkým rovnaký program ani stanoviť ich pomer. [S11, S12]

C05 / Balfourov list dal Palestínu do vlastníctva Rothschildovcom.

Hodnotenie: V rozpore so znením. Adresát listu nie je príjemcom súkromnej vlastníckej listiny k územiu. [S14]

Register tvrdení / C06–C10

C06 / Ochranná klauzula dokazuje, že práva boli v praxi splnené.

Hodnotenie: Neplatný dôkazový krok. Text záväzku a doklady jeho vymáhania treba skúmať oddelene. [S14, S15, S20, S29]

C07 / Každý odpor proti sionizmu bol iba náboženskou nenávisťou.

Hodnotenie: Pramene ukazujú širšie dôvody. Občianstvo, zastúpenie, národná autonómia a teológia tvoria rôzne argumenty; konkrétne stereotypy tým nie sú ospravedlnené. [S06, S10, S12, S16]

C08 / Výraz new world order sám preukazuje tajnú os.

Hodnotenie: Neplatný dôkazový krok. Význam v programe a ďalšia hypotéza riadenia potrebujú odlišné dôkazy. [S18, S25]

C09 / Existencia židovského antisionizmu dokazuje, že každý antisionistický výrok je bez predsudku.

Hodnotenie: Neplatné zovšeobecnenie. Kritika sa hodnotí podľa adresáta, obsahu, kontextu a dôkazov, nie iba identity autora. [S21, S22]

C10 / Tieto dokumenty preukazujú Beterovu chazarsko-boľševicko-sionistickú kontinuitu.

Hodnotenie: Nepreukázané v skúmanom súbore. Sú doložené rozdielne programy; chýba preukázaná reťaz spoločného riadenia. Absolútny výrok o každom možnom kontakte sa nerobí. [S03, S06, S19, S23, S24, S25]

Chronológia

Rok / Year	Udalosť / Event
1882	Pinsker: svojpomoc a otvorené územné možnosti. [S01]
1885	Pittsburgh: reformný program náboženského spoločenstva. [S08]
1891	Blackstonova petícia: nežidovská podpora návratu. [S13]
1896	Herzl: Židovský štát, politické a hospodárske inštitúcie. [S02]
1897	Bazilejský program a Ahad Ha’amova kritika. [S03, S04]
1902–1905	Mizrachi; Leninova polemika; Borochovove eseje. [S05, S06, S11]
1912–1913	Hadassah: založenie a skorá zdravotnícka činnosť. [S26]
1917	Montaguovo memorandum a Balfourova deklarácia. [S10, S14]
1922	Mandát a korešpondencia palestínskej arabskej delegácie. [S15, S16]
1923	Jabotinsky: Železný múr. [S17]
1937	Columbus: iná formulácia reformného vzťahu k Palestíne. [S09]
1942	Biltmore: židovský Commonwealth a povojnový poriadok. [S18]
1947	Magnes pred UNSCOP: binacionálny návrh a parita. [S19]
1948	Vyhlásenie Izraela; Bernadotteho správa o utečencoch. [S20, S29]
1979–1983	Beterove vybrané prepisy a neskorší Reference Digest. [S23, S24, S25]
2016 / 2021	IHRA a JDA: dva rámce identifikácie antisemitizmu. [S21, S22]

Prehľad je redakčné porovnanie, nie hierarchia národov ani genealogická schéma.

Slovníček

Sionizmus / Zionism

Pracovné zastrešenie moderných programov židovského národného života spojených s Palestínou; konkrétny význam treba určiť podľa autora.

Antisionizmus / Anti-Zionism

Odpor voči určitej podobe projektu; treba uviesť, čo presne odmieta a aké práva obyvateľov uznáva.

Nesionistický postoj / Non-Zionist position

Neidentifikovanie sa so sionistickým programom nemusí znamenať jeho aktívne odmietanie.

Domov / National home

Politická formulácia v konkrétnom dokumente, nie automaticky úplná ústava alebo mapa štátu.

Suverenita / Sovereignty

Najvyššia politická právomoc nad územím; nie to isté ako súkromné vlastníctvo pôdy.

Diaspóra / Diaspora

Život komunít mimo ich historického alebo symbolického centra; sám nepredpisuje občianstvo ani politickú lojalitu.

Teritorializmus / Territorialism

V skúmanom spore priorita vhodného autonómneho územia, nie nevyhnutne výlučne Palestíny.

Parita / Parity

Inštitucionálne vyvažovanie zastúpenia dvoch skupín; môže sa odlišovať od čistej početnej proporcionality.

Binacionalizmus / Binationalism

Návrh politického spolužitia dvoch národných komunít v spoločnom usporiadaní; presné mechanizmy sa líšia.

Mesiášske vykúpenie / Messianic redemption

Náboženské očakávanie, ktorého vzťah k politickému konaniu je predmetom rozdielnych výkladov.

Antisemitizmus / Antisemitism

Predmet osobitných definícií a príkladov; v tejto štúdii nikdy nie biologický test semitského pôvodu.

Pramenná kritika / Source criticism

Skúmanie autora, doby, žánru, prenosu, dosahu a spoľahlivosti konkrétneho dokladu.

Čitateľský postup a údaje o vydaní

Vydanie v1.0 · 11. október 2026. Redakčný text a vlastné vysvetľujúce schémy boli vytvorené s pomocou AI. Atmosférické obrázky sú opätovne použité z predchádzajúcej RA02; nepredstavujú archívne fotografie, overené portréty ani presnú rekonštrukciu diskutovaných udalostí.

Pramenné odkazy sa vzťahujú k dostupnému zneniu overenému pri príprave. Táto publikácia neobsahuje audit všetkých historických archívov, všetkých finančných vzťahov ani reprezentatívny výskum dnešných komunít. Hodnotenia nie sú právnym poradenstvom.

Pri oprave treba uviesť číslo kapitoly, zdrojový kód a konkrétny doklad. Nové vydanie môže zmeniť jednotlivé zistenia; samotná nepríjemnosť výsledku nie je dôvodom na jeho prijatie ani odmietnutie.

Séria nadväzuje na RA01 (Chazari), RA02 (komunity, identita a jazyky), RA03 (náboženské texty) a RA04 (pôvod a Koestler). Finančné väzby skúma RA06, revolúciu RA07, vznik Izraela RA08 a súbornú Beterovu teóriu RA11. Toto sú odkazy na členenie série, nie tvrdenie, že ďalšie diely už boli publikované.

Register prameňov / S01–S29

Prístup k zdrojom: 11. október 2026. Pri každom zázname je uvedený použitý rozsah; URL odkazujú na zdroj, nie na našu kópiu.

S01 / Leon Pinsker · Auto-Emancipation

1882

Argument o svojpomoci / self-help; záverečné návrhy územia / concluding territorial proposals

https://jewishvirtuallibrary.org/jsource/Zionism/pinsker.html

Anglický webový prepis. Použité tematické pasáže; preklad nie je novou kritickou edíciou nemeckého originálu.

S02 / Theodor Herzl · The Jewish State

1896; English edition reproduced by Project Gutenberg

The Plan; Palestine or Argentine?; The Jewish Company; Language; Theocracy

https://www.gutenberg.org/files/25282/25282-h/25282-h.htm

Rozlíšený vlastný text od neskoršieho úvodu a životopisu. Elektronická edícia uvádza vrstvy anglického prekladu a reedícií; nepoužívame ju ako faksimile vydania z roku 1896.

S03 / Basel Programme · reproduced by Gotthard Deutsch, Jewish Encyclopedia

1897; encyclopedia 1901–1906

Program: cieľ a štyri prostriedky / aim and four means

https://www.jewishencyclopedia.com/articles/2612-basel-program

Použité znenie programu a oddelene dobový encyklopedický komentár. Nejde o priamu kontrolu originálneho kongresového protokolu.

S04 / Ahad Ha’am · The Jewish State and Jewish Problem

1897

Ekonomická kritika a kultúrne centrum / economic critique and cultural centre

https://en.wikisource.org/wiki/The_Jewish_State_and_Jewish_Problem

Prečítaný anglický prepis. Samotná stránka upozorňuje, že nie je podložená pripojeným skenom vydania; citujeme ako dostupný prepis, nie kolacionovaný originál.

S05 / Ber Borochov · The National Question and the Class Struggle

1905

Úvodné rozlíšenie národnej otázky a triedneho boja / opening theoretical distinctions

https://www.marxists.org/archive/borochov/1905/national-class.htm

Anglický preklad v autorskom archíve Marxists Internet Archive; použité vybrané argumenty, nie osvojenie jeho marxistických predpokladov.

S06 / V. I. Lenin · The Position of the Bund in the Party

1903

Polemika s Bundom, sionizmom a národnosťou / polemic on the Bund, Zionism and nationality

https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1903/oct/22a.htm

Dostupný anglický preklad politického článku. Hodnotiaci jazyk je Leninov, nie redakčný.

S07 / YIVO Archives · Bund Archives, RG 1400

Archival finding aid

Administrative/Biographical History

https://yivoarchives.yivo.org/index.php?id=33762&p=collections/controlcard

Archívny sprievodca a stručné dejiny organizácie. Nezamieňame tento opis s priamym prečítaním celého fondu alebo jedného nemenného programu Bundu.

S08 / Reform rabbis · Pittsburgh Platform

1885

Point 5

https://www.ccarnet.org/rabbinic-voice/platforms/article-declaration-principles/

Historický program reprodukovaný CCAR. Dôkaz o stanovisku jeho autorov, nie sčítanie názorov všetkých Židov.

S09 / CCAR · Guiding Principles of Reform Judaism (Columbus Platform)

1937

Israel; Palestine and citizenship

https://www.ccarnet.org/rabbinic-voice/platforms/article-guiding-principles-reform-judaism/

Znenie programu na stránke CCAR; porovnanie s rokom 1885 nezovšeobecňujeme na každého jednotlivca.

S10 / Edwin Montagu · Memorandum on the Anti-Semitism of the Present Government

23 August 1917

Úvod a námietky k štátnej príslušnosti / opening and citizenship objections

https://jewishvirtuallibrary.org/montagu-memo-on-british-government-s-anti-semitism

Anglický prepis memoranda. Rozlíšené Montaguove predpovede, jeho polemický názov a následne doložené udalosti.

S11 / Yosef Lindell · Toward a More Pragmatic Redemption: The Practical Zionism of Rabbi Yitzhak Yaakov Reines

Conversations, issue 37

Výklad Reinesových textov / interpretation of Reines’s writings

https://www.jewishideas.org/article/toward-more-pragmatic-redemption-practical-zionism-rabbi-yitzhak-yaakov-reines

Prečítaná autorská textová štúdia s vloženými prekladmi. Hebrejské knihy sme nezávisle celé neprečítali.

S12 / Torah Jews · The Three Oaths

Web statement; accessed 11 October 2026

Argument organizácie a citovaná pasáž Ketubot 111a / organization’s argument and cited passage

https://www.torahjews.org/the-three-oaths

Primárny doklad vlastného nábožensko-politického stanoviska organizácie. Nie reprezentatívny prieskum ortodoxného judaizmu ani kritická edícia Talmudu.

S13 / William E. Blackstone and signatories · Blackstone Memorial

1891

Petícia a sprievodný list / petition and covering letter

https://www.lifeinmessiah.org/blackstone-memorial

Webový prepis na stránke kresťanskej misijnej organizácie. Doložený text petície; podpisy neboli overované podľa originálu.

S14 / British government · Balfour Declaration

2 November 1917

Celý krátky list / complete short letter

https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp

Prepis v projekte Avalon, Yale Law School. Dátum a formulácie listu, nie dôkaz splnenia sľubov.

S15 / League of Nations · Mandate for Palestine

1922

Articles 2, 4, 6, 7 and 15

https://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp

Historický mandátny text. Výklad je pramenný a historický, nie právne stanovisko k dnešným sporom.

S16 / British government and Palestine Arab Delegation · Cmd. 1700 correspondence and policy statement

1922

English columns: letters 1 and 6; policy statement; PDF pp. 9–12, 37–44 and 1–7

https://monbalagan.com/images/sources/1922_Livre_blanc_Churchill_EN_FR.pdf

Vybrané anglické strany bilingválneho, znovu vysádzaného PDF; vizuálne skontrolované. Nie faksimile originálu, nie nezávislé overenie každého tvrdenia delegácie či vlády.

S17 / Vladimir Jabotinsky · The Iron Wall; Ethics of the Iron Wall

4 and 11 November 1923

The Iron Wall, especially equality, consent and force

https://jewishvirtuallibrary.org/jsource/Zionism/ironwall.html

Anglický webový prepis; miestami viditeľne poškodené znenie. Použité zrozumiteľné pasáže, prevažne parafrázou; tiché opravy nepodávame ako citát.

S18 / Biltmore Conference · Biltmore Programme

11 May 1942

Points 3, 6–8

https://content.ecf.org.il/files/M00057_BiltmoreProgram1942English.pdf

Dvojstranový anglický reprint vizuálne skontrolovaný. V bode 3 obsahuje označenú výpustku; nejde o deklarovanú úplnú kritickú edíciu.

S19 / Judah L. Magnes / Ihud · Testimony before UNSCOP, A/AC.13/P.V.30

14 July 1947

Selected opening pages and discussion of parity, immigration and arbitration; printed pp. 7–10, 19

https://www.marxists.org/subject/israel-palestine/ihud/ihud-testimony-un.pdf

Vybrané strany digitalizovaného úradného záznamu na zrkadlovom hostiteľovi. Nepredstierame prečítanie všetkých 74 strán vypočutia.

S20 / People’s Council · Declaration of the Establishment of the State of Israel

14 May 1948

Vyhlásenie štátu a odseky o právach / proclamation and rights paragraphs

https://avalon.law.yale.edu/20th_century/israel.asp

Anglický prepis zakladajúceho dokumentu. Rozlíšené vlastné dejinné tvrdenia a normatívne prísľuby od ich uskutočnenia.

S21 / IHRA · Working Definition of Antisemitism

26 May 2016

Definition, contextual examples and criticism-of-Israel qualification

https://www.aseca.gov.au/resources/defining-antisemitism

Použité znenie IHRA reprodukované na austrálskej vládnej stránke ASECA, nie jej tvrdenia o dnešnej miere prijatia. Text sa označuje za právne nezáväzný.

S22 / Jerusalem Declaration on Antisemitism

25 March 2021

Guidelines 6–15 and accompanying explanation

https://jerusalemdeclaration.org/

Primárny text deklarácie a vysvetlenia jej autorov. Nie súdne rozhodnutie, stanovisko všetkých vedcov ani prieskum verejnej mienky.

S23 / Peter David Beter · Audio Letter 50

30 September 1979

Topic 3; passages on militant Zionism, Khazars and religious opposition

https://www.peterdavidbeter.com/docs/all/dbal50.html

Použitý webový prepis. Nahrávka ani ním spomínaný novinový inzerát neboli v tomto diele nezávisle overené.

S24 / Peter David Beter · Audio Letter 67

25 August 1981

Passages distinguishing American Jews and Zionist leaders; claims of shared origins and power

https://www.peterdavidbeter.com/docs/all/dbal67.html

Použitý prepis vybraných pasáží, nie forenzný audit celej zvukovej série.

S25 / Audio Books Inc. · Bird’s-Eye View, excerpt from Audio Letter Reference Digest

1983

Údaj o vydavateľovi; tvrdenie o Rothschild interests / publisher note and Rothschild-interests claim

https://www.peterdavidbeter.com/docs/all/dbeye.html

Neskorší redakčný súhrn sa neuvádza ako ďalšia nezávislá historická verifikácia ani ako automaticky doslovný Beterov výrok.

S26 / Hadassah · Our History

Institutional historical account

Our Story; Hadassah Founding

https://www.hadassah.org/about/history

Vlastný historický opis organizácie; použité iba založenie a skorá zdravotnícka činnosť, nie súčasné členské počty alebo hodnotiace reklamné tvrdenia.

S27 / Ber Borochov · The Question of Zion and Territory

1905; translated excerpts

Rozlíšenie teritorializmu a sionizmu / territorialism and Zionism

https://www.marxists.org/archive/borochov/1905/zion-territory.htm

Stránka sa výslovne označuje ako výňatky z nedatovanej brožúry Habonim Dror. Nie celý text eseje.

S28 / United States Holocaust Memorial Museum · Displaced Persons

Historical overview

Opening; Zionism; Emigration

https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/displaced-persons

Použité vysvetlenie povojnového vysídlenia a rôznych možností emigrácie. Neskoršie politické motívy jednotlivcov z prehľadu neodvodzujeme.

S29 / Folke Bernadotte · Conclusions from Progress Report of the UN Mediator on Palestine, A/648

Signed 16 September 1948

Seven Basic Premises; Assistance to Refugees, VI

https://avalon.law.yale.edu/20th_century/decad170.asp

Výňatky zo správy cez dobovú americkú diplomatickú publikáciu a projekt Avalon. Počty sú priebežným odhadom správy, nie konečným súčtom vojny.